

Social resursförvaltnings strategi för stöd till sociala företag

Reviderad 2018

2018-02-21

1.1 Syftet med strategin

Denna strategi är ett verktyg för hur Social resursnämnds stöd till sociala företag ska se ut. Strategin beskriver hur förvaltningens stöd utformas för att möta behov hos sociala företag på ett sätt som bidrar till att stadens mål för social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet möts.

Strategin ska fungera som ett internt stöd för kommande planeringsarbete och vid hantering av ansökningar avseende bidrag riktade mot sociala företag. För att offentlig sektor ska bidra till att stimulera socialt företagande krävs stödstrukturer för både start- och driftskede, och även beslut i form av styrdokument. Detta dokument kan ses som ett sådant styrdokument för förvaltningen.

1.2 Bakgrund

Social resursförvaltning beviljade inför 2018 drygt åtta miljoner kronor i ekonomiskt stöd till sociala företag. Dessa företag skapar arbete åt personer som står långt ifrån arbetsmarknaden och inbjuder till delaktighet, inflytande och engagemang. Forskning visar att de som får anställning i ett socialt företag har bättre chanser att inkluderas på arbetsmarknaden, har färre sjukdagar och bättre ekonomi i framtiden, än personer som finns i andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder.¹

Dialog har förts med sociala företag i staden under arbetet med denna strategi. Förvaltningen har bjudit in till dialog både för att inventera de behov av stöd som finns och för att diskutera former för stöd. Under vintern 2017/2018 inventerades behov och önskemål om stöd bland sociala företag i Göteborg. Arbetet har pågått i mindre grupper för att utforska olika områden av stöd. Förvaltningen har också ingått i olika sammanhang där sociala företag återfinns både lokalt och nationellt, vilket har varit en källa till kunskap om behoven.

Enligt rapporten ”*Skilnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg*” som togs fram 2014 är sysselsättning och arbete av stor betydelse för en persons hälsa. Rapporten beskriver hur personer i arbetslöshet eller med svag förankring på arbetsmarknaden har sämre hälsa än andra. Föräldrars arbetslöshet påverkar också barn på ett negativt sätt och kan få följder för deras framtidsutsikter. Detta understödjs av den nya rapporten

¹ 2014 Temagrupp Entreprenörskap & Företagande ”Gör arbetsintegrerande sociala företag en skillnad”

”Skillnader i livsvillkor i Göteborg” från 2017. Ett förvärvsarbete ger möjligheter till självförsörjning, social status, utveckling, sociala relationer och självförtroende. Det kan även ge en identitet som öppnar dörrar till viktiga delar av samhället med socialt medborgerligt deltagande, gemenskap och kontaktnät.

Förvaltningen ser en tydlig trend, en polarisering på arbetsmarknaden, ökande segregation och bristande inkludering. Sysselsättningen är hög, men arbetslösheten är ändå betydande och ojämnt fördelad. Särskilt oroande är den långvariga arbetslösheten². Det konstateras att stor del av ojämlighet är beroende av arbetslöshet. Ojämma skillnader i livsvillkor följer ofta med till nästa generation och barnen som växer upp med långtidsarbetslösa föräldrar, dessa barn blir i sin tur i större utsträckning själva arbetslösa och lider mer av psykisk ohälsa än andra personer.

Arbete och försörjning är således centrala faktorer för att utjämna skillnader i livsvillkor och förbättra förutsättningarna för hälsa och tillit i samhället. Som del i arbetet med Jämlikt Göteborg är det viktigt för staden att aktivera en målbild att minst en vuxen person i varje familj har ett arbete. Det ger barnen upplevelser av arbetslivet, stödjer uppbyggande av arbetsmoral och kan fungera som förbilder kring vad självförsörjning och egenmakt innebär.

Ett av de förslag som arbetats fram för att tackla den ojämlighet som finns i staden handlar om att stimulera utveckling av sociala företag och arbetskooperativ³. För att stimulera socialt företagande krävs, enligt detta förslag, stödstrukturer för både start- och driftskede, och även beslut i form av styrdokument.

Sociala företag är inte enbart en värdefull aktör för de personer de sysselsätter; de är också en aktör på marknaden som kan ge socialt mervärde samtidigt som de erbjuder en affär. Sociala företag och deras innovationer handlar om att möta samhällsutmaningar med nya idéer och lösningar som höjer kvaliteten på och förbättrar samhällets tjänster till medborgarna. Detta ökar i förlängningen medborgarnas välbefinnande och skapar ett inkluderande och mer hållbart samhälle, vilket ligger i linje med regeringens ambition kring genomförande av FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling.

² Långtidsarbetslösa menas personer som sammanhängande varit arbetslösa i minst tolv månader.

³ Förslag 23: Inför sociala krav vid upphandlingar och stimulera utveckling av sociala företag och arbetskooperativ.

Göteborg och Västra Götalandsregionen hade 2017 flest sociala företag i Sverige, detta trots att den nuvarande högkonjunkturen påverkar de sociala företagen, de får inte sålt sina arbetstränings platser. Runt om i Sverige och även i Göteborg har de sociala företagen nischat sig på att sälja platser till arbetsträning⁴ istället för att stärka sin affärsidé och arbeta med sin affärsplan. I Göteborg finns fördelen att staden har flera starka konsortier⁵ och resursorganisationer som kan stötta och inspirera nya företag. Det är en bra drivkraft som vi bör dra nytta av för att ytterligare stärka utvecklingen av sociala företag.

1.3 Politisk vilja

Med utgångspunkt i ovanstående beskrivna sociala konsekvenser av arbetslöshet är det en angelägenhet för Social resursnämnd att stödja sociala företag som har en verksamhetsinriktning på arbetsmarknadsintegrering. I Göteborgs Stad har Kommunfullmäktiges budget under flera år visat att man vill se fler starka sociala företag växa fram och det är också därför Social resursnämnd arbetar aktivt med att stödja sektorn.

Kommunstyrelsen har tydliggjort att metoder ska utvecklas för att ge personer med försörjningsstöd möjligheter till anställning, praktik, studier/utbildning och att starta sociala företag. Entreprenörskap ska stimuleras och uppmuntras, särskilt bland unga. Små, lokala företag är en viktig del för en levande stad. Staden ska också bidra till att fler sociala företag växer fram.

Politiken har också fört samtal kring olika samverkansformer och hur de ska utvecklas för hur minder och nystartade företag som vill växa ska kunna få stöd med kunnande, mentorskap och investeringar. Staden ska bidra till att fler sociala företag växer fram och delta i samverkan för idéburna offentliga partnerskap. Att utveckla en strategi för detta ändamål stöds av det Tillväxtverket skriver i sin rapport ”Verksamma strategier för ökat och hållbart Arbetsintegrerande socialt företagande”⁶ den visar att möjligheterna till långsiktighet för initiativ som syftar till att främja arbetsintegrerande socialt företagande ökar om arbetsintegrerande socialt företagande lyfts fram i policydokument eller får en tydlig konkretisering och implementering av policydokumentens innehåll.

⁴ <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kris-for-sociala-foretag-nar-fas-3-laggs-ned>

⁵ Paraplyorganisation

⁶ Temagrupp *Entreprenörskap och Företagande* (2012) 0131-2012

1.4 Definition av sociala företag

Sociala företag och deras engagemang som sociala entreprenörer tar sig olika associationsformer. Företag, föreningar, sociala start-ups, innovativa sociala företag och arbetsintegrerande sociala företag⁷. De finns både inom den privata och den idéburna sektorn, de erbjuder lösningar och har en stark drivkraft att bidra till att göra samhället bättre och hållbart. Deras verksamheter verkar ofta i gränslandet mellan det offentliga, privata och det civila samhället. Sociala företag är definitionsmässigt svåra, men generellt uppvisar sociala företag ett antal kännetecken som kan vara vägledande för att tydliggöra denna grupp. Det är företag, oberoende av associationsform, där den affärsmässiga verksamheten med samhällsnyttan är målet. De sociala företags resultat mäts i relation till uppfyllelsen av de samhällsnyttiga målen. Företagets ekonomiska överskott återinvesteras huvudsakligen i verksamheten.⁸

De två vanligaste associationsformerna som riktar sin verksamhet till arbetsmarknadsintegrering i Göteborg är *Arbetsintegrerande sociala företag* och *Sociala arbetskooperativ*.

Arbetsintegrerande sociala företag

I regeringens *Handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag*⁹ använder man följande definition på Arbetsintegrerande sociala företag:

Företag som driver näringsverksamhet (producerar och säljer varor och/eller tjänster):

- med övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få och/eller behålla ett arbete, i arbetsliv och samhälle,
- som skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt,
- som återinvesterar sina vinster i den egna eller liknande verksamheter¹⁰,
- företag som är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet.

⁷ www.sofisam.se.

⁸ <http://www.sofisam.se/vad-ar-sociala-foretag/kunskapsbanken---om-socialt-foretagande/handbocker-och-guider/handbocker-och-guider/2014-11-14-att-valja-associationsform-for-att-driva-foretag-tillsammans.html>

⁹ Näringsdepartementet N2010/1894/ENT/2010-04-22

¹⁰ Social resursnämnd Dnr0929/16

Det är också denna definition Social resursnämnd använder, men vi har ett tydliggörande kring punkt 3. (Läs nedan under rubriken 1.5 Utdelningsbegränsning).

Sociala arbetskooperativ

Sociala arbetskooperativ är fristående organisationer av personer som av olika skäl är hindrade att arbeta på den ordinarie arbetsmarknaden. Dessa är den dominerande medlemsgruppen i det sociala arbetskooperativet.

- Ett socialt arbetskooperativ bedriver en kommersiell verksamhet som producerar och/eller säljer varor och/eller tjänster.
- Sociala arbetskooperativ verkar för att lösa behov av arbete och social gemenskap genom ett samägt företag som styrs enligt principen ”en medlem en röst”. I kooperativets styrelse bör kooperatörer vara i majoritet.
- I sociala arbetskooperativ är vinstmotivet underordnat syftet att utveckla och göra bruk för var och ens arbetsförmåga och medbestämmande i företagets angelägenheter.
- Ett socialt arbetskooperativ har alltid en relation till offentlig sektor genom olika typer av stöd, bidrag, försäljning av platser eller tjänster.

De två associationsformerna ovan har ”dubbla affärsidéer” vilket betyder att de dels verkar för att stärka människor som står långt från arbetsmarknaden och dels driver näringsverksamhet. Precis som för alla andra företag är det viktigt att affärsidén går att utveckla och att det finns ett kundunderlag, en efterfrågan på marknaden.¹¹

1.5 Utdelningsbegränsning

Sociala företag är näringsdrivande verksamheter som strävar efter att producera ett överskott. Överskott eller vinst är en viktig motor för arbetsintegreringen och vinsten öka möjligheten till att investera och utveckla verksamheten. För att säkra en återinvestering i det sociala företaget menar förvaltningen att de sociala företag som ska erhålla kommunalt stöd för sin verksamhet ska ha en utdelnings- och gottgörelsebegränsning i sina stadgar. Detta tog Social resursnämnd beslut om 2017 och det introduceras och brukades vid bedömningen inför 2018 års bidragshantering¹². Förvaltningens riktlinjer för bidrag till organisationer inom social ekonomi fastslår att det är samhällsnyttan hos föreningarna som ska stå i centrum och inte vinst. Utdelningsbegränsning

¹¹ <http://www.skoopi.coop/definition-av-sociala-arbetskooperativ-socialt-foretagande/>

¹² Social resursnämnd Dnr 0929/16

gäller alla associationsformer av sociala företag som söker bidrag av Social resursnämnd.

1.6 Målen med social resursnämnds stöd

Överenskommelsen om samverkan mellan Göteborgs stad och sektor social ekonomi ligger som grund i förvaltningens arbete och Social resursnämnds stöd till sociala företag ska utformas i enlighet med dess principer.¹³

Målen för Social resursnämnd att stödja sociala företag är flera:

- Stärkt arbetsintegreringen genom utveckling av sociala företag.
- Skapa social hållbarhet; genom deltagande och inkludering skapas bättre hållbarhet, både för individ, stad och samhälle.
- Öka mångfalden av aktörer på marknaden.
- Prioritera personer som berörs av en eller flera av diskrimineringsgrunderna.¹⁴

1.7 Målgrupp

Prioriterade målgrupper i arbetet med stadens mål kring social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet utgörs av personer som av någon anledning står utanför arbetsmarknaden, personer som ska integreras i det svenska samhället¹⁵, unga, utrikes födda och de som har en funktionsnedsättning. Utöver det ska alla diskrimineringsgrunder tas hänsyn till. Det är de sociala företagens styrkor i arbetet med/mot dessa målgrupper som utgör kopplingen till varför det är en angelägenhet för Social resursnämnd att ge stöd till sociala företag.

Avgränsning

Det finns med andra ord sociala företag vars syfte inte nödvändigtvis är att skapa arbete, utan vars verksamhet har andra samhällseliga mål som drivkraft. Dessa är liksom de sociala företagen med arbetsintegrering oftast organiserade som ekonomiska föreningar och eventuell vinst återinvesteras i verksamheten. Social resursnämnd ska i regel inte ge

¹³ *Princip om integritet och oberoende:* Kommunens stöd och stimulans till den sociala ekonomin utformas med hänsyn till organisationernas integritet och oberoende. *Princip om dialog:* Dialogen är viktig som medel för förändring och kan bland annat innebära att organisationer inom den sociala ekonomin tidigt är delaktiga i kartläggning och planering av hur invånarnas behov tillgodoses. *Princip om långsiktighet:* För att samverkan ska ge bästa resultat behöver det finnas kontinuitet i hur effekter, resultat, engagemang och idéer tas tillvara på ett hållbart sätt. *Princip om mångfald:* Det är viktigt att nya organisationer inkluderas i samverkan, också de som antar nya organisations- och föreningsformer. Det är angeläget att stadens förhållningssätt möjliggör en stor variation av organisationer och att båda parter verkar för en bred representation i olika typer av samverkan.

¹⁴ KS Handling Kommunstyrelsen Ärende 2.2.13. Beslut fattat 2017-05-17

¹⁵ KS Handling Kommunstyrelsen Ärende 2.2.13. Beslut fattat 2017-05-17

ekonomiskt stöd till denna typ av sociala företag, men Business Region Göteborg har genom sitt uppdrag att stödja affärsutveckling inom socialt företagande, möjligheter att göra det¹⁶. Gränsdragningen mellan dessa olika företag är inte exakt och inte heller uppdragen att stödja dem. Det är därför något som kan komma att förändras med tiden.

Sociala företagens behov och önskemål

Eftersom det finns stor mångfald bland de sociala företag som verkar i Göteborg finns det också en mångfald av behov och önsknings. De kan dock sammanfattas som följer:

- Kontinuerligt verksamhetsstöd för de sociala företag som befinner sig längst från att konkurrera på en öppen marknad och vänder sig till de prioriterade målgrupper som Social Resursförvaltning har i uppdrag att stödja.
- Finansiellt stöd för nya sociala företag och start av nya verksamheter.
- Utbildning, kompetensutveckling och processtöd.
- Rådgivning, stöd och samarbete inom sektorn.

1.8 Utformningen av stöd till sociala företag

För att möta dessa behov har förvaltningen tre bidragsformer vars möjligheter belyses här nedan:

- 1) Kontinuerligt verksamhetsbidrag för de sociala företag som arbetar och med personer som befinner sig längst från ordinarie arbetsmarknad.
- 2) Upphandlingsstöd för att stärka möjligheten att få reserverade kontrakt eller arbeta med förstudier.
- 3) Utvecklingsmedel för att ge ett finansiellt stöd för nya sociala företag och start av nya verksamheter.

1) Verksamhetsbidrag

Större delen av det ekonomiska stöd som Social resursnämnd i dagsläget beviljar till sociala företag för kostnader för till handledning, kompetensutveckling och kostnader som uppstår när man sysselsätter, anställer eller tar emot personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Hos flera av de sociala företag som erhåller verksamhetsbidrag i dag finns ett relativt stort behov av detta stöd och de sätter värde på

¹⁶ KS Handling 2.2.1 Dnr 0729/13. Beslut fattat 2014-02-05

tryggheten i att erhålla årligt föreningsbidrag. Dessa företag befinner sig relativt långt ifrån ett ekonomiskt oberoende och har ofta en målgrupp som står mycket långt ifrån arbetsmarknaden och vars arbetskapacitet är relativt låg. Eftersom behovet av verksamhetsstöd i praktiken inte har avtagit med åren är möjligheten att stödja nya företag begränsad och det är inte önskvärt att binda upp mer medel i kontinuerligt bidrag. Inför bidragshandlingen 2019 kommer ett försök med en bedömningsgrupp att tillämpas. Här kommer fyra aktörer från staden vara med i och göra rekommendationer utifrån sin kunskap gällande sociala företag. De fackförvaltningar och bolag som kommer vara behjälpliga är: Arbetsmarknad och vuxenutbildningen (ARBVUX), Inköp och upphandling, Konsument och medborgarservice (KoM) och Business region Göteborg (BRG). Avsikten är att bruka kompetensen i staden och att titta på ansökningarna med gemensam blick.

Genom att bevilja ett traditionellt föreningsbidrag till sociala företag som inte är villkorat eller tidsbegränsat finns en stor risk att behovet för detta bidrag byggs in i strukturen och inte avtar med tid. Då de flesta sociala företag själva önskar vara ekonomiskt oberoende av föreningsbidrag måste incitament att öka självförsörjningsgraden och egna intäkter byggas in i stödsystemet. Det är därför viktigt att erbjuda kompletterande stöd vilket många idag får från resursorganisationerna, men de gäller inte alla.

Eftersom allt ekonomiskt stöd till social ekonomi är av ettårig karaktär går det i dagsläget inte att utlova ett flerårigt ekonomiskt stöd, men däremot bör en flerårig plan för stöd göras tillsammans med det aktuella företaget. Det finns exempel från andra städer i Sverige som tillämpar en flerårsmodell¹⁷, vilket inneburit tydlighet och långsiktighet i stödet; två egenskaper som även efterfrågats av de sociala företagen i Göteborg. Det bör ytterligare undersökas, om det är en möjlig lösning för Social Resursnämnd att bevilja fleråriga verksamhetsbidrag.

2) Upphandlingsstöd

Göteborgs Stad kan stödja sociala företag genom att köpa deras varor och tjänster. Stadens möjligheter att köpa tjänster regleras av Lagen om offentlig upphandling, och stödet till sociala företag bör därför innefatta att öka deras möjligheter att upphandlas. Social resursförvaltning arbetar också konsultativt inom staden för att öka kunskapen om sociala företag

¹⁷ Kommunstyrelsens arbets- och personalutskott, Luleå kommun, 2014-04-08, Dnr 2014.295-12

och om hur man kan göra affärer med dem utan att bryta regelverk runt upphandlingar. Detta görs bland annat inom ramen för det uppdrag om upphandlingsstöd som förvaltningen har¹⁸.

3) Utvecklingsmedel

De allra flesta sociala företag startas med avsikt att vara, eller åtminstone över tid bli, ekonomiskt oberoende av bidrag. Däremot är det vanligt att det finns ett relativt stort behov av stöd i uppstartsfasen som ofta pågår i flera år. Det är svårt för dessa företag att få tillgång till banklån och krediter och de personer som är verksamma inom dem har sällan betydande eget kapital. Utan medel för att satsa på nya företag blir det låg tillväxt inom sektorn och utan stöd att växla upp, utveckla och testa nytt inom existerande företag finns risken att vi får många små och sårbara företag som varken kan möta behov hos en ökande målgrupp eller hos intresserade kunder. Det är därför viktigt att en del av det stöd som beviljas till sociala företag är riktat mot nya satsningar. I detta stöd behöver man acceptera en större risk och vara mer flexibel än i det långsiktiga verksamhetsbidraget som beskrivs ovan.

1.9 Samverkan för att finna nya finansieringslösningar

Social resursförvaltning har under 2014–2018 deltagit i 3E4SE – *European Ethical Financial Ecosystem for Local Partnerships supporting new Social Enterprises* – ett projekt som finansierats av EU-kommissionens *Programme for Employment and Social Innovation*¹⁹. Syftet är att ta fram nya finansieringsmodeller för socialt företagande, där offentligt och privat kapital kan komplettera varandra. Inom detta projekt har Social resursförvaltning ett samarbete med Business Region Göteborg, Västra Götalandsregionen, Coompanion, Mikrofonden Väst och Ekobanken, samt med europeiska samarbetspartners. Tillsammans bygger ekosystem för att bättre möta behovet hos social ekonomi för en diversifierad finansiering. Denna sorts samarbete är ett sätt för staden att möta de behov av finansiering och stöd som finns hos sociala företag på ett nytt sätt och ambitionen är att fortsätta sådana samtal för att förändras på det sätt som behövs.

¹⁸ Social resursnämnd Dnr 0484/14

¹⁹ Social resursnämnd 2013-11-20, Dnr 0115/13